

Waarom we pen en papier nog niet overboord moeten gooien

De pen is machtiger dan het zwaard, luidt het spreekwoord. Maar tegen het toetsenbord moet ze het afleggen. Of toch niet?

Veerle Vanden Bosch

Zaterdag 30 september 2023 om 03:00

2.500 jaar geleden maakte Socrates zich zorgen over de gevolgen van de kunst van het schrijven. Als je je gedachten noteert en ze dus opslaat op een plek buiten je hoofd, hoef je ze niet meer te onthouden. Dat zou weleens kunnen leiden tot een dramatische achteruitgang van het geheugen, vreesde hij. Socrates zou raar staan kijken mocht hij horen dat we ons er vandaag zorgen over maken dat het schrijven met de hand naar de marge wordt verdreven door toetsenborden. Ook op school wordt nog maar weinig met de hand geschreven. Leraren werken op digiborden, leerlingen hebben invulboeken. Zelfstandig met de hand notities maken is er amper nog bij. Toen een leerkracht van mijn jongste begin september aankondigde geen invulboek of cursus te zullen gebruiken en verwachtte dat de leerlingen notities zouden nemen, uitgerekend op het moment dat iedereen een schoollaptop had gekregen, stuitte dat op verbijstering: 'Notities nemen? Een hele les zitten schrijven? *What the fuck!*

Moeten we de teloorgang van het schrijven op school erg vinden? Of is het gewoon nostalgie van fetisjisten zoals ik, die intens gelukkig kunnen worden van het soepele rollen van een goede balpen over glad papier, of van de zachte plop waarmee een vers inktbuisje in een vulpen klikt?

Een heksentoer

Nostalgie heeft er wellicht iets mee te maken, maar het idee dat we met de hand schrijven best nog niet naar de uitgang dirigeren, is wél gestoeld op wetenschappelijk onderzoek. En dat zijn geen gloednieuwe bevindingen, wetenschappers wijzen al jaren op de voordelen van schrijven met de hand.

Mensen zijn eigenlijk niet gemaakt om te schrijven. Gezien in het licht van de evolutie kunnen we het nog maar net, en het is geen sinecure om het te leren. Je linker- en rechterhersenhelft moeten er intensief voor samenwerken, er komen motoriek, zicht, concentratie en dieptegevoel bij kijken. Meer dan 3.000 zenuwuiteinden in elke vingertop worden bij het aan elkaar schrijven van letters geactiveerd, 29 gewrichtjes en 35 spieren in de hand werken ervoor samen, lees ik op het Platform Handschriftontwikkeling. Je schrijft met je hele lichaam. En dat gebeurt allemaal razendsnel, zodat onze hersenen zich tijdens het schrijven ook nog kunnen bezighouden met spelling en inhoud, en het verwerken van wat de tekst met ons doet. Dat is een heksentoer. Door schrijven met de hand worden zenuwbanen versterkt en nieuwe neurale banen aangelegd, in veel grotere mate dan wanneer je letters tikt. Die banen zorgen ervoor dat gegevens sneller worden vervoerd, gecoördineerd en opgeslagen. Door traag schrijvend de vorm van een letter te leren, is dat geheugenspoor veel dieper en herkennen en onthouden kinderen de lettervorm beter. En leren ze het woordbeeld sneller te begrijpen. Elke letter heeft een eigen bewegingspatroon, dat wordt opgeslagen in de hersenen. Als je tikt, sla je die patronen niet op: het maakt niet uit of je een a of een c of een w tikt. Kortom, als je met de hand schrijft, leer je sneller te lezen. Bovendien leer je beter te onthouden. Schrijven vereist zorgvuldig plannen, en dat stimuleert je om conclusies te trekken en logisch te denken.

Tikken versus schrijven

Ook studenten kunnen hun voordeel doen met ouderwets noteren. Wetenschappers van Princeton University en de Universiteit van Californië onderzochten in 2014 het verschil tussen studenten die tijdens colleges notities namen op papier en anderen die ze intikten op hun laptop. Beide groepen beantwoordden vragen over het college een halfuur na afloop, en nog eens opnieuw een week later. De tikkende studenten noteerden dubbel zoveel woorden en veel meer letterlijke passages dan hun schrijvende collega's. Dat wees erop, aldus de onderzoekers, dat ze niet zozeer bezig waren met het begrijpen van wat werd gezegd, maar met het snel kopiëren ervan. Dat leidt de aandacht af van de essentie. Noteren met de hand gaat een stuk trager, waardoor je verplicht wordt te parafraseren in je eigen woorden. Dat bevordert het inzicht. Beide groepen antwoordden even goed op feitelijke vragen, maar de schrijvende studenten deden het beter bij inzichtelijke vragen. Zelfs toen de tikkende studenten werd opgedragen om de leerstof te parafraseren in hun eigen woorden, bleef dat verschil bestaan. Het gaat er dus niet om wat je schrijft, maar om hoe je het doet.

Bron artikel: *De Standaard*, 30 september 2023,
https://www.standaard.be/cnt/dmf20230928_93996179#.

Dit artikel werd gereproduceerd met toestemming van de uitgever, alle rechten voorbehouden. Elk hergebruik dient het voorwerp uit te maken van een specifieke toestemming van de beheersvennootschap
License2Publish: info@license2publish.be.